

Pääsiäiskukat

Hilkka Nieminen

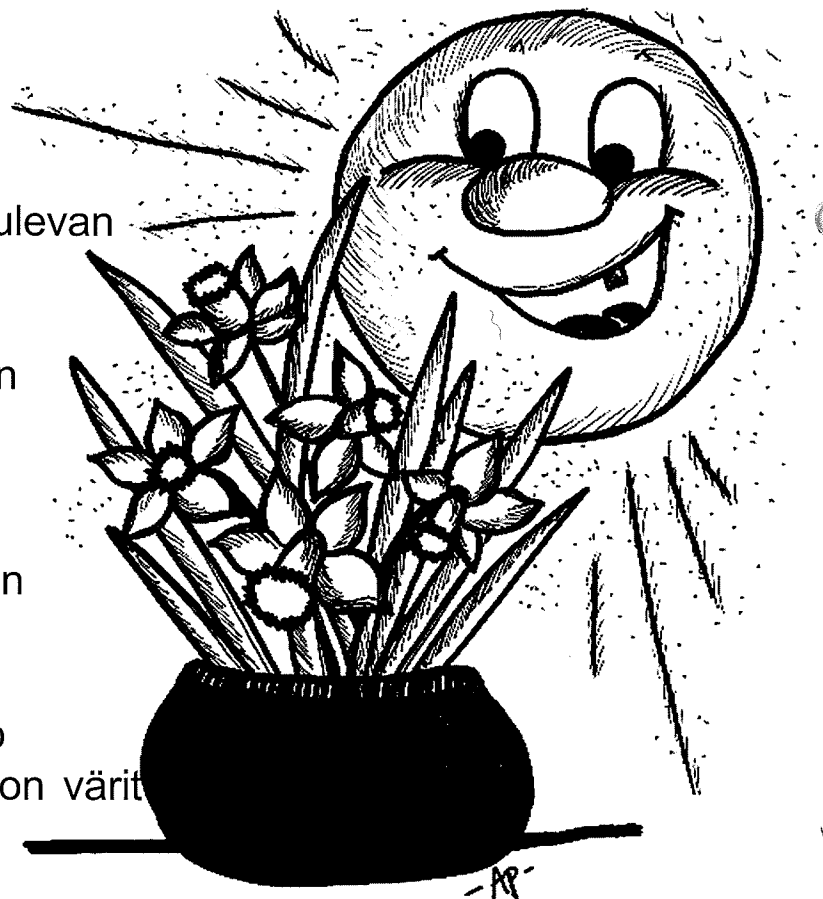
Väri kirkkaan keltainen
kuin pääsiäisaurion
on kukissa pöydälläni

Ja minä iloitsen
koska tiedän kevään pian tulevan

Pääsiäisliljojen kukkiessa
humisevin laulavin tuulin
tule kevät etelästä

Ja pakkasen kylmät puhurit
ikkunaani koristavin jääkukin
väistyvät lämpimän tieltä

pääsiäisliljat kukkivat jo
ja niissä nukkuu auringon värit

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Maaliskuu 3/2002

Uusi asiakkuuslaki

Munat ovat pääsiäisen koriste

Euro-neuvonta päättyi

TUNTOSARVI 28.vuosikerta, ISSN 0358-2280, **Julkaisija:** Suomen Kuurosokeat ry.

Toimitus: päätoimittaja Katri Pyykkö puh & tekstip. (09) 54953521, toimittaja Raili Karisaari puh. & tekstip. (09) 54953522, Sähköpostil: tiedotus@kuurosokeat.fi tai NKL:n front door -ohjelma toimittajien nimillä.

Toimitusneuvosto: Pirjo Aflecht, Pekka Jaakola, Pekka Juusola, Pentti Kähkönen, Riitta Ruisalo (pj.), Raili Karisaari (siht), Katri Pyykkö (päätoimittaja).

Vuosikerta 25 euroa. Lehteä julkaistaan vuodessa 12 numeroa, joista yksi on kaksoisnumero. Lehti julkaistaan isokirjoituksella, pisteillä, äänitteellä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä sekä sähköisenä versiona.

Tilaukset ja osoitteenmuutokset: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki, Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

Sähköposti: kuurosokeat@kuurosokeat.fi, **Internet:** http://www.kuurosokeat.fi

Painopaikka: Cityoffset, Tampere

Sisältö

Viisi kysymystä	2
Pääkirjoitus:	
Ole asioittesi valvoja	3
Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	4
Mitä tekee sosiaaliasiamies	7
Markan 142 vuoden taival päättyi, euro tuli tilalle	8
Hilkalla tuplajuhlat	10
Haluaisin kuulla! Haluanko kuulla? Näkökulma kuurosokeudesta	12
Vammaiset kuluttajina	15
Munat ovat pääsiäisen koriste ..	16
Pääsiäisen pyhäpäivät	18
Turvaverkko petti	19
Runo: Pääsiäiskukat	20

Kansi: Noitasiskot lentävät Kyöpelinvuorelle. (Kuvat: K.Pyykkö)
Piirustus takakannessa: A.Palo

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 17.4.
Aineiston on oltava toimituksessa 5.4.

Viisi kysymystä

- 1.Mitkä kaupungit olivat keskiajalla Suomen hallinnolliset keskuksset?
- 2.Koska eli ja hallitsi kuningatar Kristiina Ruotsissa.
- 3.Millä paikkakunnilla Suomessa on Marsalkka Mannerheimin patsas?
- 4.Joel Lehtonen teki myös kaksi lasten satukirjaa. Mitkä ne olivat?
- 5.Missä on Raaseporin linna?

Vastaukset:

- 1.Keskiajalla hallinnolliset keskuksset olivat Turku, Hämeenlinna ja Viipuri.
- 2.Kuningatar Kristiina eli vuosina 1626 – 89. Hän hallitsi Ruotsia vuosina 1632 – 54. Vuoteen 1644 hänen holhoojansa oli Axel Oxenstjerna. Katoliseksi kääntynyt Kristiina luopui kruunusta vuonna 1654 ja pakeni Ruotsista mieheksi pukeutuneena. Hän yritti palata Ruotsiin vuonna 1660 ja 1667. Hän kuoli Roomassa ja hänet on haudattu St. Peterin katedraaliin.
- 3.Marsalkka Mannerheimin julkiset patsaat ovat Helsingissä, Lahdessa ja Seinäjoella, Mikkelissä ja Tampereen Leinolassa.
- 4.Joel Lehtosen Tarulinna julkaistiin vuonna 1906 ja Ilvolan juttuja vuonna 1910
- 5.Raaseporin keskiaikainen linna on Tammisaaressa. ■

Ole asioittesi valvoja

Suomessa kunnan on järjestettävä sosiaalihuolto. Vuosittain kunta varaa määrärahat palvelujen ja tukitoimien järjestämiseen. Joihinkin sosiaalihuollon palveluihin ja etuihin on kuntalaisilla subjektiivisten oikeus. Se tarkoittaa, että palvelu on järjestettävä vaikka varat loppuisivat. Kunnan on silloin varattava lisätalousarviossaan lisää rahaa palveluihin. Näitä subjektiiviseen oikeuksiin kuuluvia palveluita ovat esimerkiksi lasten päivähoito, vammaispalvelulakiin kuuluvat tulkkipalvelut ja kuljetuspalvelut ja toimeentulotuki. Myös määrärahasidonnaisissa etuisuuksissa on aina arvioitava hakijan yksilölliset olosuhteet ja etuuden tai palvelujen tarve.

Vuosi sitten tuli voimaan laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Lyhyesti puhutaan sosiaalihuollon asiakaslaista. Laissa on yhtymäkohtia perus- ja ihmisoikeuksiin. Laki vahvistaa sosiaalihuollon asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja osallistumista.

Sinulla sosiaalihuollon asiakkaana on oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon ja hyvään kohteluun ilman syrjintää. Laissa on kirjattu monia tärkeitä asioita. Se vahvistaa asiakkaana Sinun osallistumistasi palvelujesi suunnitteluun ja toteuttamiseen. On otettava huomioon Sinun yksilölliset tarpeesi, etusi, toivomuksesi ja mielipiteesi sellaisina, kuin Sinä ne ilmaiset. Äidinkielesi ja kulttuuritaustasi on otettava huomioon sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Kykyysi kertoa palvelujen tarpeestasi pitää luottaa.

Toinen tärkeä asia on asiakkaan oikeus saada tietoa. Viranomaisen on oma-aloitteisesti selvitettävä oikeutesi ja velvollisuutesi sekä erilaiset vaihtoehdot, niiden vaikutukset ja seikat, joilla on merkitystä asiasi käsittelyssä ja ratkaisuissa.

Sinun oikeusturvasi kannalta on tärkeää, että laki velvoittaa viranomaisen perustelemaan antamansa päätös. Jos päätös on kielteinen tai haettuun palveluun on suostuttu vain osit-

tain, on päätös erityisesti perusteltava.

Huomioiko sosiaalitoimi kunnassasi erityistarpeitasi? Palvellaanko Sinua äidinkielelläsi? Saatko tietoa asioista? Kun tällä hetkellä on lain suomat mahdollisuudet vaikuttaa sosiaalihuollon palvelujen laatuun, älä jätä sitä käyttämättä.

Vaadi kuntaa järjestämään parempia tulkkipalveluja ja ottamaan huomioon yksilölliset tarpeesi. Jos saat kielteisen päätöksen, älä lannistu.

Näyttää siltä, että tällä hetkellä ainoa keino saada asioita eteenpäin, on valitustie. Valittaminen on tehtävä mahdollisimman korkealle. Jos valitukseen saadaan myönteinen ratkaisu, se auttaa silloin myös muita.

Sinun ei tarvitse taistella yksin näiden asioiden kanssa. Ota aluesihteerin avuksesi. Kunnissa on käytettävissä myös sosiaaliasiamiehet, joilta voit kysyä neuvoja.

Terhi Pikkujämsä
johtava aluesihteerin ■

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Katri Pyykkö

Uusi laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista sosiaalihuollossa tuli voimaan vuoden 2001 alussa. Lakia kutsutaan lyhyesti asiakaslaiksi. Se koskee kunnan ja yksityisten järjestämää sosiaalihuoltoa, sen palveluita ja etuuksia. Se ei koske Kansaneläkelaitoksen palveluita ja tukia kuten Kelan kuntoutusta.

Asiakas - paras asiantuntija

Uuden lain mukaan asiakas on otettava huomioon, kun häntä koskevia päätöksiä tehdään. Hänen tarpeensa ja mielipiteensä on otettava huomioon, kun palveluja suunnitellaan. Asiakas on oman tilanteensa paras asiantuntija. Hänellä on oikeus päättää itse omista asioistaan.

Uuden lain mukaan kaikille asiakkaille on tehtävä palvelu- ja hoitosuunnitelma. Siinä sovitaan, miten palve-

lut, hoito ja kuntoutus tapahtuu. Kun asioista sovitaan yhdessä, niitä on myös noudatettava sekä viranomaisen että asiakkaan.

Sosiaalihuollossa lapsen etu on tärkein. Lapsellakin on oikeus kertoa mielipiteensä ja vaikuttaa häntä koskeviin asioihin, jos hän on riittävän kehittynyt. Se tarkoittaa, että lapsen mielipide otetaan huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaan. Lapsi voi myös erityistapauksissa kieltää kertomasta asioita vanhemmilleen. Lasten kohdalla huoltajalla, yleensä siis vanhemmilla, on vastuu lapsesta. Tuomioistuimien voi myös määrätä lapselle edunvalvojan, jos huoltaja ei ole puolueeton lapsen asioita hoitaessaan.

Asiakkaalla on oikeus määrätä omista asioistaan niin pitkälle kuin se on mahdollista. Jos asiakas ei itse pysty esimerkiksi dementian tai vaikean monivammaisuuksien takia sanomaan mielipidettään, sosiaalityöntekijöiden on kuunneltava hänen edustajaansa tai hänen läheisiään.

Tieto ymmärrettävänä

Laki tuo oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoisuutta sosiaalihuoltoon. Lain mukaan myös asiakkaan kulttuurista ja hänen äidinkieltänsä on otettava huomioon. Viittomakielisillä

on oikeus palveluihin omalla äidinkielellään.

Ylipäättään asiakkaan on ymmärrettävä, mistä on kyse. Hänen on saatava tietoa palveluista ja eduista sekä niiden vaihtoehtoista niin, että hän ymmärtää asiat. Viranomaisen on myös huolehdittava siitä, että asiakas saa tiedot hänelle sopivalla tiedonsaantitavalla tai hän saa tiedon jollain muulla tavalla. Jos työntekijä ei hallitse asiakkaan käyttämää kieltä, on mahdollisuuksien mukaan hankittava tulkki. Tämä voidaan ymmärtää myös niin, että tulkin hankkiminen on viranomaisen velvollisuus, ei kuurosokean, ainakaan silloin, kun viranomainen on tehnyt aloitteen tapaamista.

Vaitiolovelvollisuus

Asiakkaalla on oikeus saada tietoja itseään koskevista asioista. Hänellä on myös velvollisuus antaa viranomaisen tarvitsemat tiedot. Hänellä on myös oikeus saada tietää, mihin näitä tietoja käytetään ja mihin tiedot talletetaan.

Viranomainen voi saada salassa pidettäviä tietoja asiakkaasta, jos hän tarvitsee niitä välttämättä. Asiakkaalla on oltava mahdollisuus tutustua näihin tietoihin. Hänen on saatava myös mahdollisuus antaa lisäselvitys, jos se hänestä on tarpeellista.

Kaikki sosiaalihuollon asiakkaita koskevat asiakirjat on pidettävä salassa. Niistä voi antaa tietoja ainoastaan asiakkaan suostumuksella. Sosiaalityöntekijöillä, palvelujen järjestäjillä yms. on siis vaitiolovelvollisuus. Jos tieto on niin tärkeää, että se voidaan antaa ilman asiakkaan suostumusta, tiedon saava viranomainen on myös vaitiolovelvollinen.

Kirjallinen päätös ja valittaminen

Ensimmäinen keino valittaa päätöksistä tai kohtelusta sosiaalihuollossa on tehdä muistutus. Viranomaisen on vastattava muistutukseen kohtuullisessa ajassa. Sen tarkemmin aikaa ei ole määritetty. Muistutuksen avulla voi saada parannuksen huonoon kohteluun. Muutoksen päätökseen saa vain kantelun tai valituksen avulla.

Asiakkaiden pitää aina saada myös tieto päätöksistä kirjallisina, jos he sitä haluavat. Päätösten on oltava ymmärrettäviä. Esimerkiksi joskus tulkkipäätöksissä viitataan johonkin kunnan tai kaupungin sisäiseen käytäntöön tai sääntöön, ja tätä sääntöä ei ole päätöksen mukana. Se on oltava mukana, että asiakas ylipääntään voi tietää, mitä päätöksessä lukee. Tosin tuollaiset sisäiset säännöt eivät välttämättä ole edes lain mukaisia. Niistä voikin sitten valittaa.

Kirjallinen päätös on asiakkaan oikeusturvan kannalta ehdottoman tärkeä. Muistutuksen avulla voi vaatia parannusta huonoon kohteluun. Mutta ainoastaan tekemällä kantelun tai valituksen, voi anoa muutosta tehtyyn päätökseen. Kirjallista päätöksestä selviää päätöksen perustelut. Siitä selviää myös, miten päätöksestä voi valittaa. Kirjallinen sopimus on myös oltava, jos asiakas ostaa yksityiseltä taholta vaikkapa kotipalvelua, palveluasumista tai jotain muita sosiaalialan palveluja.

Apua saatavilla oikeuksien valvonnassa

Asiakkuuslaki on ollut voimassa nyt vuoden. Mitään suurempia positiivisia muutoksia ei aluesihteerityössä ole huomattu. Laki antaa kuitenkin myös kuurosokeille asiakkaille oikeuden vaatia asianmukaista, oman mielipiteen huomioivaa kohtelua. Sitä kannattaa käyttää hyväksi. Valittaminen voi olla pitkä tie, mutta jos tyytyy asioiden olotilaan, ei mitään muutosta tapahdu.

Muistutus, kantelu ja valittaminen ovat aivan tavallisia toimenpiteitä, joihin jokainen sosiaalihuollon asiakas on oikeutettu. Neuvoja niiden tekemiseen saa oman kunnan sosiaaliamieheltä, aluesihteeriltä saa apua itse tekemiseen. ■

Mitä tekee sosiaaliamies

Katri Pyykkö

Asiakkuuslain myötä jokaiseen kuntaan on nimettävä sosiaaliamies. Tämä on henkilö, jolta voi kysyä neuvoa, miten toimia, jos on tyytymätön palveluun tai kohteluun sosiaalihuollossa. Sosiaaliamieheltä voi myös kysyä neuvoa muutenkin eri palveluista. Jossain kunnissa sosiaaliamieheksi on määrätty kunnanjohtaja, johtava sosiaalityöntekijä tai jopa palopäällikkö. Silloin voi miettiä, miten koulutettu ja kuinka puolueeton tällainen sosiaaliamies on.

Joissain kunnissa on tehty hyvältä tuntuvia ratkaisuja, kun sosiaaliamies on valittu. Esimerkiksi Espoossa on kokopäiväinen sosiaaliamies. Jyväskylä ja sen lähikunnat ostavat sosiaaliamiehen palvelut paikalliselta Sosiaaliturvayhdistykseltä. Usein sosiaaliamies onkin useamman kunnan yhteinen.

Sosiaaliamiehen tehtävät

Sosiaaliamies on edistämässä sosiaalihuollon asiakkaiden oikeusturvaa. Sosiaaliamiehen tehtävä

on neuvoa ja avustaa. Hän tiedottaa asiakkaiden oikeuksista ja seuraa sitä, miten sosiaalihuollossa asiakkaita kohdellaan. Jos hän huomaa epäkohtia, hän voi välittää tiedon niistä lääninhallitukseen tai kunnan perusturvalautakunnalle. Hän voi samalla ehdottaa toimenpiteitä, jolla asia korjataan. Sosiaaliamiehen on annettava vuosittain selvitys toimistaan kunnanhallitukselle.

Sosiaaliamies antaa myös tietoa ja asiakkaille siitä, miten valitetaan huonoista päätöksistä, mutta varsinaisia valituksia hän ei tee. Mutta silloin voikin pyytää järjestön aluesihteeriltä apua.

Sosiaaliamiehelle kannattaa kertoa esimerkiksi epäkohdista sosiaalihuollon palveluissa tai vaikkapa vain oman järjestön tai oman kerhon toiminnasta. Sosiaaliamies voi tehdä myös yhteistyötä järjestöjen kanssa ja kertoa toiminnastaan esimerkiksi kerhoissa. Kunnan sosiaalitoimistosta saat tietää, kuka on kuntasi sosiaaliamies. ■

Markan 142 vuoden taival päättyi, euro tuli tilalle

Anita Palo

Vuonna 1860 Suomi sai oman rahan, markan. Nyt 28.02.2002 euro tuli lopullisesti käyttöön. Suomen Kuurosokeat ry sai Kuluttajavirastolta varat palkata eurotiedottaja. Tehävänä oli tiedottaa viittomakielisille kuurosokeille eurosta.

Aloitin eurotiedottajana joulukuun alussa. Ensimmäiseksi kävin henkilökohtaisesti viittomakielisten luona Tampereella. Matkustin eri puolilla Suomea ihmisten luona etelästä pohjoiseen ja idästä länteen. Kävin kaikkiaan 25 eri paikkakunnalla. Oli mukavaa tavata monia viittomakielisiä kuurosokeita. He olivat hyviä ”oppilaita”. Jotkut oppivat nopeasti ja taas toiset hitaammin. Muutamat kuurosokeat halusivat minun käyvän toisenkin kerran ja ehdinkin niin tehdä.

Suurempia tilaisuuksia oli 6 kertaa ja henkilökohtaisesti tapasin 54 kuurosokeaa henkilöä. Kaikkiaan neuvoin euroasioissa 71 kuurosokeaa. Usein mukana oli myös joku perheenjäsen. Heitä oli yhteensä 9. Kaikkiaan tiedotin yhteensä 80 henkilölle. Nuorin heistä oli 29, vanhin oli 82-vuotias.

Käytimme erilaisia kommunikaatiotapoja: viittomakieltä tai viitottua puhet-

Ikäjakautuma:

29-39v.	13 kuurosokeaa
40-49v.	18 kuurosokeaa
50-59v.	12 kuurosokeaa
60-69v.	12 kuurosokeaa
70-79v.	12 kuurosokeaa ja
80-82v.	4 kuurosokeaa
yhteensä 71 kuurosokeaa	

ta vapaassa tilassa tai kädestä käteen. Sormitin myös kädestä käteen tai kirjoitin käteen suuraakkosilla tarvittaessa. Joskus käytin apuna pistekirjoitusta. Ainoastaan muutaman kerran oli tulkki mukana. Käytin viittomakieltä ja henkilö vastasi puheella ja siksi tulkki oli paikalla.

Noin puolet kuurosokeista kaipaavat markkoja. Toinen puoli taas oli iloinen, kun eurorahat tulivat. Heidän mielestään eurorahat tunnistaa paremmin kuin markat. Eniten kuurosokeat kaipasivat parempaa pinta laatua seteleihin ja sellaista taskulaskinta, jota voisi käyttää, vaikka ei näe eikä kuule.

Koulutuksessa viitoitin ensin perustietoja eurosta ja sen tuomista mahdollisuuksista. Sitten keskustelimme ja harjoittelimme, vertailimme rahoja ja

laskimme. Esittelin myös erilaisia apuvälineitä kuten eurotunnistin, eurinki ja eurenki. Keskustelimme myös peloista. Moni oli pelännyt, että eläke pienenee. Nyt heille selvisi, että summa ei pienenekään vaan vain valuutan nimi muuttuu markasta euroon. Rahan arvo on sama.

Työssäni oli tärkeintä selvittää ongelmat euron käytössä. Kovasti rahoja tutkittiin ja tunnistettiin. Kaikki kyselivät paljon ja keksivät itse omia ratkaisuja. Vaikeimpia asioita oli rahasummien pyöristäminen. Kuinka päässä lasketaan paljonko summa on markoissa ja paljonko euroissa? Ja jos ei näe laskinta, tunnista seteleiden pintoja, kuinka voi luottaa, että esim. kauppias ottaa oikean rahamäärän kuurosokealta.

Yllättävän moni ei tunnistanut setelin pintaa joko sen huonon laadun tai sormenpään huonon tuntoaistin ta-

kia. Monille oli hyötyä eurotunnistimesta. Monia yllätti se, että kolikoiden reunoista voi tunnistaa sormenpäällä, mikä kolikoista esim. on 1 euro tai 50 senttiä. Joku tykkäsi käyttää tunnistinta mittaamaan kolikkoja.

Sain paljon positiivisia palautteita. Oli ihanaa kuulla, kun ihmiset olivat iloisia, kun oli viittomakielinen eurotiedottaja. Jotkut kertoivat käyneensä muissa eurotilaisuuksissa tulkin kanssa. He eivät aina olleet ymmärtäneet niissä kaikkea. Moni kertoi, että minun kanssani oli helppo kommunikoida. Yhdessä harjoittelimme käsin kaikenlaista. Kehomerkkejäkin käytimme joissakin tapauksissa. Mielestäni on tärkeää, että viittomakielisillä on oman kielistä opetusta.

Haluan kiittää kaikkia henkilöitä tästä onnistuneesta työstä ja lahjoista, joita sain kuurosokeilta. Kiitos alue-sihteereille hyvästä yhteistyöstä. Olen saanut matkustaa uskomattoman paljon. Sain nähdä kuurosokeita niin iloisella mielellä. Vaihtelu on virkistänyt, vaikka homma välillä olikin raskasta. Oli paljon matkustamista. Välillä työ oli vaativaa kuten esim. kädestä käteen sormittamista. Kahden henkilön kanssa meni jopa kahdeksan tuntia. Mutta tärkeintä tässä työssä oli, että viittomakieliset kuurosokeat ovat samassa asemassa kuin muutkin ihmiset. Että mekin pärjätään eurorahojen kanssa.■

Hilkalla tuplajuhlat

teksti: Raili Karisaari

Sunnuntaina 24. helmikuuta Hilka Nieminen vietti 75-vuotisjuhlaansa ja samalla hän julkisti uuden kirjansa. Juhlat oli järjestetty Tampereen Kuurojen Yhdistyksen tiloihin. Vieraat saivat kuunnella Hilkan kirjoittamia runoja, joita esitti Eero Enqvist. Katseltiin videofilmiä Hilkan kotisaaresta, josta hänen uusin kirjansa kertoo. Taustamusiikista ja pöydän antimistä olivat huolehtineet Hilkan läheiskulaiset. Vieraat viihtyivät ja juhlien emäntä oli säteilevän iloinen, kertoivat mukana olleet.

Hilka tunnustaa, että hän on taikauskoinen ja uskoo mm. horoskooppeihin. Hilka on syntynyt kalan tähtimerkeissä eli 22.2. – 21.3. välisenä aikana. Horoskooppien mukaan kalat ovat taiteellisia. Monet runoilijat ovat syntyneet kalojen merkeissä, Hilka kertoo. Kalat ovat myös vilkaita ja tunteellisia. Seurallisiakin he ovat, ainakin minä olen kova löpöttelemään, Hilka naurahtaa. Hilkan seurallisuus saattaa kyllä johtua myös karjalaisuudesta, hänhän on syntynyt Karjalassa.

Kuvataiteitakin Hilka kertoo kokeilleensa. Hän oli yhden kerran opettelemassa maalausta Torniossa kuurosokeiden kuvataidekurssilla. Hän ei kuitenkaan tuntenut maalausta omakseen. Runojen ja kertomusten kirjoittaminen on hänen taiteenlajinsa, Hilka toteaa.

Hilka asuu Tampereella. Hänellä on oma koti Hervannassa. Tytär asuu melko lähellä, eikä miniäkään ole kovin kaukana. "Vammojeni puolesta tulen hyvin toimeen yksin, vaikka joskus on vaikeuksia näön ja kuulon kanssa. Niistä selviän, kun on apuvälineitä. Terveysteen olen tyytyväinen, paitsi näkö meni viimeisen leikkauksen jälkeen huonommaksi. Näen ja selviän tutussa ympäristössä, kun on hyvä valaistus."

Kotiväylän tytöt käyvät joka viikko Hilkan luonaan. He käyvät asioilla tai kaupassa hänen kanssaan ja vähän järjestelevät paikkoja. Vievät esimerkiksi raskaat matot tuulettumaan.

Olen tottunut asumaan yksin ja olen tyytyväinen. Kuuroutunut miesystäväni, ähtäriläinen opettaja, kuoli 9 vuotta sitten. Sen jälkeen olen ollut yksin. Mutta käyn kerhoissa ja matkoilla ja erilaisissa kulttuuritapahtumissa. Olen myös aktiivisesti ollut mukana yhdistystoiminnassa. Hilka

kertoo olevansa neljän yhdistyksen jäsen.

Tuhannen ihmisen saari

Hilkan uusin kirja kertoo entisestä kotisaaresta Kotkan edustalla ja saaren ihmisistä, jotka tekivät raskasta työtä Enson sahalla. "Silloin 60-luvulla perheemme asui siellä 14 vuotta. Olin itsekkin sahalla töissä seitsemän vuotta. Työ oli vaarallista kuulo- ja näkövammaiselle." Kirjassa on erillisiä kertomuksia; mukavia ja iloisia. Kirjaa on mukava lukea ja siinä on iso teksti, niin että heikkonäköisetkin voivat sitä lukea.

Tämä on nyt kuudes kirja, joka Hilkalta on ilmestynyt. Ensimmäinen kirja ilmestyi 9 vuotta sitten. Mitä seuraavaksi? Seuraava kirja saattaa olla laulukirja tai ehkä cd-levy. Hilka paljastaa, että eräs säveltäjä on parastaikaa tekemässä hänen runoistaan lauluja. Ehkä ensi vuonna saamme kuunnella cd-levyltä lauluja, jotka on sävelletty Hilkan runoihin.

Hilkan kirjaa Tuhannen ihmisen saari voi tilata kirjoittajalta itseltään osoitteella: Hikivuorenkatu 16 A 2, 33710 Tampere. Tekstipuh. 03-3187 287. Myöhemmin kirjaa on saatavana myös pisteillä ja äänikasettina Näkövammaisten kirjastosta. ■

Haluaisin kuulla! Haluanko kuulla?

Näkökulma kuurosokeudesta

Pirkko Pölönen

Kuulevalle on varmasti luonnollista kysyä: miksi joku ei halua kuulla? Jos on kuulevana oppinut puhutun kielen rikkauden, tietää, mitä kuuleminen on. Kuulevien maailmassa kasvanut haluaa kuulua ”omaan” yhteisöönsä. Hänellä on kuulevan identiteetti. Aikuisena kuuroutuminen on varmasti tuskallinen asia. Kun tietää, mitä on menettänyt, haluaa saada sen takaisin mikäli mahdollista.

Lapselle tilanne on toinen. Vanhemmat päättävät. Lapsuudessa kuuroutuneella on outo tilanne, jos hänelle aikuisena tarjoutuu mahdollisuus kuulla enemmän kuin on koskaan aikaisemmin kuullut sisäkorvaistutteen avulla. Lapsena kuuroutunut on oppinut suomen kielen kuulonjäänteiden ja/tai näköaistin avulla. Ilman näköaistia hän ei ole selvinnyt vuorovaiikutustilanteista tai tiedonsaannista. Hänen kuvansa maailmasta, tapansa saada tietoa ja olla vuorovaikutuksessa on visuaalista, näköön perustuvaa.

Visuaalinen oppiminen on taas kuuleville vaikeaa. Huulioluku, viitottu puhe, varsinainen viittomakieli opi-

taan näköaistin avulla. Tiedonsaanti tapahtuu näköaistin avulla, mutta tietoa saadaan myös liikeaistin eli kinestisen aistin avulla. Siis sen ja muidenkin aistien kuten tuntoaistinkin avulla opitaan ja saadaan tietoa.

Vieraat tavat toimia aiheuttavat halun sivuuttaa asia tai henkilö. Tilanne tuntuu vaivalloiselta tai aikaa vievältä. Visuaalinen kieli, sen kulttuuri ja tapa hankkia tietoa sivuutetaan monimutkaisena sekä hankalana oppia. Näinhän se on. Ehkä tästä osin johtuu kuulemisen ihannointi muiden kielten tai selviämismallien kustannuksella.

Kuulevien on vaikea huomata ja kääntää paikannusta viittomakielellä, jolla ilmaistaan esimerkiksi aikamuodot. Tapahtui eilen, tänään tai tapahtuu nyt tai vasta viikon päästä. Viittomakielellä oleellisia ilmeitä ja eleitä voidaan pitää kuulevien kulttuurissa sopimattomina. Viittomakieltä voi joku pitää ”vammaiskielenä” tai ”kommunikaatiovammaisuutena”.

Kuulevilla tulkeillakin on joskus vaikeuksia kääntää viittomakieltä suomen kielelle. Ja näkemisen kautta

saatu tieto on ihmisille erittäin tärkeää. Näön perusteella ihmiset toimivat ja pääättelevät asioita muiden ihmisten toiminnoista ja tarkoituksista. Ilman visuaalista ajattelua ja ymmärrystä tulkki ei pysty siirtämään kuurosokealle tietoa ympäristöstä. Tulkkien kouluttaminen visuaalisen tiedon välittämiseen on avainasia, jotta tulkit pystyvät toimimaan kuurosokeiden tulkkeina. Mikä pätee kuuroille tulkatessa, ei välttämättä päde kuurosokealle tulkatessa. Sama asia pätee, kun puhutaan liikkumistaidosta. Se, mikä toimii kuulevan sokean kanssa, ei toimikaan kuurosokean kanssa.

On selvää, että ihmiset, – kuurot, huonokuuloiset, kuulevat – haluavat pitää kiinni itselleen tutusta ja turvalisesta. Omat toimintamallit rakentuvat sen mukaan, mihin yhteisöön ihminen tuntee kuuluvansa.

Kuulevien, puheella kommunikoivien, ja kuurojen, viittomakielisten, maailmat eroavat toisistaan. Niitä ei voi verrata eikä yhdistää. Toisaalta moni meistä kuurosokeista ei koe kuuluvansa kumpaankaan näistä ryhmistä. Meistä voi tulla eräänlaisia maailmojen kiertolaisia tai orpoja eläjiä.

Kuulo on tärkeä aisti ja hyödyksi heille, joilla se toimii. Mutta esimerkiksi sisäkorvaistutteen vastustamisen ja siihen kriittisesti suhtautumisen taustalla on ihan muita syitä. Taustalla

ovat periaatteet: hyväksytäänkö kuurous kotona, perheessä, yhteiskunnassa. Taustalla on arvot, elämänkatsomus, kuurona eläminen, kannanotto kulttuurin puolesta. Taustalla on myös oman identiteetin suojeleminen ja muutoksien tuomat pelot. Muitakin syitä löytyy.

Visuaalisessa maailmassa ikänsä eläneelle sisäkorvaistutteen, implantin tuoma hyöty voi olla identiteettiin ja käyttäytymiseen liittyvä pelottava mullistus. Implantti on kuulolaitteeseen verrattava apuväline. Miltä tuntuu hypätä visuaalisesta maailmasta yhtäkkiä kuulevaan maailmaan? Mitä tapahtuu ihmisen psyydessä? Millaisia arvaamattomia tunnetiloja on odotettavissa. Miten opitaan kuuntelemaan, millaista puheterapia on käytännössä? Onko tukiryhmiä, kuntoutusta? Minusta olisi järkevää jakaa asiatietoa enemmän. Lisäksi tarvittaisiin tietoa ihmisten omista tunnekokemuksista.

Valinnat eivät ole aina ihmisen omassa vallassa. Kuulemisen ihannoinnin, ihmettelyn, arvokiistojen ja tuputtamisen maailmassa kuuroutumiseen ja sokeutumiseen löytyy arkea helpottavia muitakin mahdollisuuksia. Niiden eteenkin on paljon tehtävissä. Osa meistä ei koskaan tule hyötymään ja iloitsemaan osallisuudesta lääketieteen tai tekniikan uusista oivalluksista. ■

Tieto, kokemus, tulevaisuus

Seminaari Valkeassa talossa

Katri Pyykkö

Kuulovammaisjärjestöjen yhteistyönä järjestettiin Valkeassa talossa seminaari Tieto, Kokemus, Tulevaisuus. Seminaari keskittyi muun muassa lasten ja nuorten kielen ja kommunikaation kehittämiseen ja kuurojen ja kuulonäkövammaisten lasten ja nuorten selviytymistapoihin sekä lapsen ja nuoren kehityksen riskeihin. Kaksipäiväisessä seminaarissa oli paikalla pari sataa osallistujaa. Valkean talon auditorio oli täynnä.

Paikalle oli myös järjestetty näyttely, jossa esiteltiin eri kuuloalan järjestöjä ja niiden erityisesti lapsiin ja nuoriin liittyviä projekteja. Esillä oli esimerkiksi Kuurojen Palvelusäätiöstä Juniori-ohjelma, Kuurojen Liitosta Virko - viittomakielinen virtuaalikoulu ja Kuulonhuoltoliitosta VIPE - viitotun puheen etäopetusprojekti.

Suomen Kuurosokeat ry ja Kuulonäkövammaisten Kuntoutumiskeskus

oli hyvin esillä. Satakieli-asia-
kaslehti saatiin
painosta tilai-
suuteen. Siinä
esitellään järjes-
tön projekteja.
Seminaariosal-
listujia kiinnosti-
vat erityisesti
Tasavertaiset
opiskelumahdol-
lisuudet -pro-
jekti sekä kuuro-
sokeiden eri
kommunikaatio-
mahdollisuudet
-projekti. ■

Vammaiset kuluttajina

Katri Pyykkö

Viime marraskuussa järjestettiin kansallinen tiedotuspäivä, jonka aiheena oli vammaiset kuluttajina. Seminaarin parasta antia oli kuluttajasiamies Erik Mickwiczin puheenvuoro aiheesta "Vammaisten oikeudet kuluttajina".

Vammaisilla on myös oikeus vaikuttaa kuluttajina. Aina se ei onnistu, sanoi Mickwicz. Näin on käynyt esimerkiksi VR:n lippu-uudistuksessa, jossa erityisryhmät jätettiin kokonaan huomioimatta. Hyvä esimerkki vammaisjärjestöjen vaikuttamisesta taas on uudet eurorahat. Uudet rahat on helppo näkövammaistenkin tunnistaa ja he ovat saaneet siihen myös koulutusta tunnistamiseen.

Mickwicz kertoi, että kuluttajilla on oikeus saada tietoa tuotteista, mutta usein esimerkiksi pakkausmerkinnät ovat sellaisia, että heikkonäköinen ei erota niistä mitään. Kuluttajavirasto on monessa mukana tuottamassa tietoa myös eri erityisryhmille. Kuluttajaviraston www-sivuilla on tietoa viittomakielellä, Kuluttajalehti luetaan kasetille NKL:ssä ja muutakin kulutta-

jatietoa on tuotettu mm. pisteillä, suuraakkosin ja äänitteinä.

Kuluttajatiedon opetusaineistosta on pulaa. Sitä pitäisi olla tarjolla myös eri vammaisryhmille viittomakielellä, pistekirjoituksella, äänitteinä, selkokielellä. Suurin osa opetusaineistosta tuotetaan Suomessa kaupallisesti. Vammaisille tuotettu materiaali tarvitsee yhteiskunnan tukea.

Kuluttajavirasto testaa erilaisia tuotteita. Erilaisista apuvälineistä on testattu mm. rollaattoreita. Virastossa ollaan huolissaan siitä, että erilaisista apuvälineistä ei ole riittävästi tietoa tarjolla. Omaisten ja vammaisten on vaikea saada tietoa tarjolla olevista apuvälineistä, niiden ominaisuuksista ja eroavuuksista. Ei tiedetä, mistä niitä saa, missä niiden laatua ja hintaa voisi vertailla keskenään. Joidenkin apuvälineiden markkinoita on kartoitettu Kuluttajavirastossa.

Mickwicz kertoo, että jos markkinat eivät ole selkeät, kilpailukaan ei toteudu. Puhelinpalvelut pitäisi EU:n lainsäädännön mukaan olla aina vam-

maiselle henkilölle auki jo turvallisuus-
syistä. Jos henkilö on puhunut liikaa
eikä ole maksanut laskuaan, häneltä
katkaistaan yhteys. Pahimmassa
tapauksessa hänelle ei suostuta
avaamaan uutta liittymään. Olisi ehkä
syytä kirjata telealan lainsäädäntöön
erityissäännöksiä tällaisen tilanteen
varalle, sanoi kuluttaja-asiamies.
Kun tuotetaan erilaisia välttämättö-
myyspalveluja vammaisten ja muiden
erityisryhmien tarpeet pitäisi ottaa
huomioon. Vammaisilla pitäisi aina
olla oikeus saada posti kotiin asti.
Velvoitetta ollaankin kirjaamassa la-
kiin. Ongelma on myös, miten taa-
taan, että näkövammaisen pystyy lu-
kemaan pankkilainan sopimusehdot,
tai että kuulovammaisen pystyy ky-
symään lisätietoja tarvitessaan.

Arkipäivän ostokset voivat olla vam-
maisille kalliimpia kuin muille, koska
he eivät pysty hyötymään kilpailus-
ta. He eivät pysty vertailemaan tuot-
teita ja käymään useammassa kau-
passa, muistutti Mickwicz.

Palvelujen saatavuus on myös on-
gelma. Vammaisille kuuluu mm. kulje-
tuspalvelut. Mutta jos et kuulu selke-
ästi johonkin tiettyyn vammaisryh-
mään, palvelun saaminen voi olla on-
gelma, sanoo Mickwicz. Ikääntynyt,
huonokuntoinen, heikkonäköinen ja
heikkokuuloinen henkilö voi jäädä näi-
den palvelujen ulkopuolelle. ■

Munat ovat pääsiäisen koriste

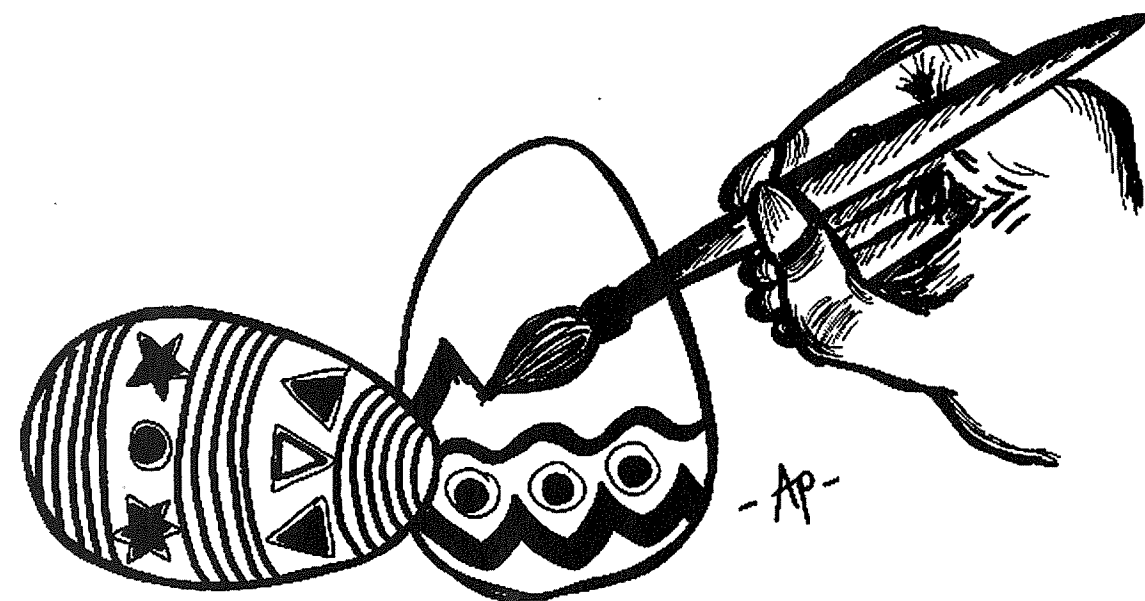
Katri Pyykkö

Munien maalaus ja koristelu on tär-
keä osa pääsiäistä. Muna on ollut
monissa kultuureissa kasvun ja elä-
män vertauskuva. Mutta maalattuja
munia laitetaan esiin muulloinkin.
Kansanperinteestä kehittynyt taidet-
ta eri puolilla maailmaa. Venäjällä,
Unkarissa, Kiinassa, Indonesiassa ja
jopa Israelissa erilaiset munataide-
teokset ovat kansantaidetta. Maail-
mankuulun kultasepän Fabergén ko-
ristemunat on tehty eri kivilajeista,
kullasta, hopeasta ja timanteista.

Munien maalausta

Pääsiäisenä Suomessakin on tapa-
na maalata munia koristeiksi. Niitä voi
maalata esimerkiksi vesiväreillä.
Lapsille se on mieluista puuhaa.

Kauniita yksivärisiä munia saa, kun
värjää ne väriliemessä. Väriliemi on
helppo tehdä. Keitä vettä, lisää ve-
teen yhtä elintarviketta antamaan
väriä. Kurkuma-mausteella saat kel-
taisia munia, sipulinkuorilla ruskeita,

Kahvilla beigejä, punaviinillä sinihar-
maita ja pinaatilla saat vaaleanvih-
reitä munia. Aineen määrä vedessä
vaikuttaa jonkin verran värin vahvuu-
teen. Keitä vettä vähän aikaa ja jääh-
dytä se. Sen jälkeen ja lisää siihen 1
ruokalusikallinen etikkaa 2,5 desilit-
raa kohti. Lisää munat liemeen. Anna
seistä jonkin aikaa.

Kiinalaiset teemunat ovat munia, joi-
den pinta näyttää krakeloidulta eli
pinta on täynnä pieniä halkeamia.
Keitä munia kuusi minuuttia. Koput-
tele lusikalla niiden pintaan pieniä
säröjä. Valmista vahvaa tummaa tee-
tä, johon lisäät yhden ruokalusikalli-
sen soijakastiketta puolta litraa tee-
tä kohti. Laita kuumat munat tee-soi-
jaliemeen. Anna munien liota nes-
teessä, kunnes se on kylmennyt.
Munan pinta on ruskea ja siinä on
kauniita säröjä. Kun muna kuoritaan
valkoisen munan pinnalla tulee esiin
marmorikuvio.

Munilla voi leikkiä

Kananmunilla on myös leikitty. Tyh-
jättyjä, maalattuja kananmunia käy-
tetään koristeina virpomavitsoissa.
Kannaksella Karjalassa kilpailtiin kie-
rittämällä keitettyjä munia. Voittaja oli
se, jonka muna vierä pisimmälle. Mu-
nanlitsauksessa keitettyjä munia is-
kettiin vastakkain ensin terävät, sit-
ten tylpät päät vastakkain. Särkyneen
munan omistaja joutui antamaan
munansa voittajalle syötäväksi.

Kananmunat ovat niin kolesterolipi-
toisia, että niitä ei pidä syödä kovin
suuria määriä. Siksipä litsausta voi-
sikin leikkiä suklaamunilla, joissa on
yllätys sisällä. Pääsiäispupu tai -kuk-
ko myös piilottelee suklaamunia. Nii-
tä lapset ja lapsenmieliset voivat löy-
tää tyynyn alta vaikkapa päiväunien
jälkeen.

Lähteet: internet ja Suomen Kuva-
lehti 9/2002 ■

Pääsiäisen pyhäpäivät

Katri Pyykkö

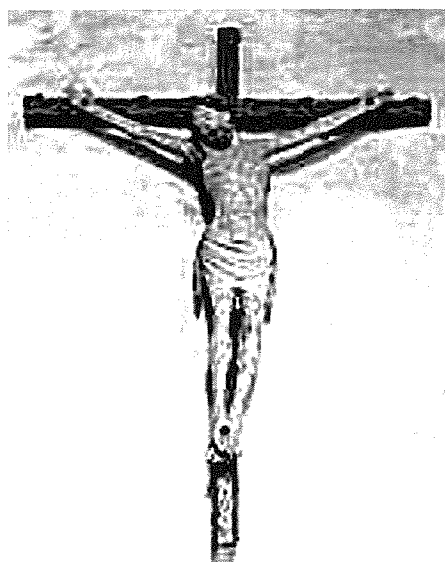
Pääsiäistä edeltävä viikko on Hiljainen viikko, jolloin kristityt muistelevat Jeesuksen kärsimystä. Viikko alkaa Palmusunnuntaina. Silloin Jeesus ratsasti aasilla Jerusalemiin.

Kiirastorstaina vietetään kaikissa Suomen seurakunnissa ehtoollisjumalanpalvelus. Päivä on Pyhän ehtoollisen asettamisen päivä. Silloin Jeesus aterioi opetuslastensa kanssa.

Pitkäperjantai edeltää itse pääsiäistä. Se on kirkkovuonna ainoa kristittyjen surujuhla. Silloin surraan Kristuksen ristiinnaulitsemista. Pitkäperjantain liturginen väri jumalanpalveluksessa on musta.

Varsinainen pääsiäinen on ilon juhla, koska Kristus nousi kolmantena päivänä ylös kuolleista. Hän voitti kuoleman ja lunasti näin ihmisten synnit. Pääsiäisen liturginen väri on valkoinen.

Nykyään pääsiäispyhiä on kaksi. Vuoteen 1770 asti pääsiäispyhiä oli

neljä. Pääsiäisaika kestää 50 päivää aina helluntaihin asti. Juutalaiset viettävät pääsiäistä Egyptistä pelastumisen johdosta. Myös Jeesus vietti tätä pääsiäistä.

Pääsiäistä on kristinuskossa vietetty jo 100-luvulta. Nykyään sen ajankohta on ensimmäisenä kevätpäiväntasauksen jälkeistä täysikuuta seuraavana sunnuntaina. Pääsiäisen ajankohta määrää monien muiden juhlapyhien paikat. Ajankohta vahvistettiin jo Nikaian kirkolliskokouksessa vuonna 325. Tällä hetkellä on suunnitteilla, että pääsiäinen olisi aina samaan aikaan.

Suomen kielessä laskiaisena laskeudutaan paastoon, pääsiäisenä paastosta päästään. Pääsiäisliljat kuvaavat kevättä ja uutta elämää talven ja kuoleman jälkeen. Mämmi taas on suomalaisten vastine juutalaisten happamattomalle leivälle. Se kuvaa kristityn velvollisuutta luopua ”pahuden hapatuksesta”. ■

Turvaverkko petti

Pekka Jaakola

Kävin helmikuun puolessa välissä Oulussa junalla Ylivieskasta. Taksi haki minut kotoa ennen kahdeksaa ja vei asemalle. Maksettuani auton odotimme hetken aikaa kunnes etelästä tuleva pikajuna tuli ajallaan.

Pyysin kuljettajaa vielä ilmoittamaan taksikeskukseen, että tarvitsen auton vastaan viiden jälkeen tulevalle junalle. Näin teen aika usein, jos tiedän, että käyn vaan päiväselään Oulussa. Nuori kuljettaja ottikin tilaukseni ylös, ja minä lähdin matkaan junalla.

Oulusta takaisin tullessani olin junassa jo hyvissä ajoin. Pyysin konduktööriä auttamaan minut taksiin Ylivieskan asemalla. Konnari lupasi, mutta kun juna tuli asemalle, konnaria näkynyt, ei kuulunut. Juna alkoi jo pysähtyä. Minä tiesin, ettei se kauan seiso. Lähdin kömpimään ulos uskossa, että taksikuski olisi vastassa jossakin vaunun lähellä. Ulos pääsinkin, vaan kuskia eikä sen paremmin autoakaan näkynyt missään.

Seisoin ja ihmettelin laiturilla, kun juna lähti. Viimeiset ihmisetkin häipyivät. Mietin, että mitäs nyt sitten. Oli ni-

mittäin kylmä ja melko puuskainen tuuli, enkä oikein olisi viitsinyt jäädä siihen laiturillekaan odottamaan. Lähdin siitä sitten hortoilemaan johonkin sattuman määräämään suuntaan. Onneksi ei ollut junaliikennettä tai muutakaan liikettä tai olisi yksi Tuntosarven lukija vähemmän. Tai siis muuta liikettä, ihmisiä, olisi kyllä saanut olla.

Vasta kolmen tunnin kuluttua sain huutoyhteyden jalankulkijaan, joka auttoi minut taksiasemalle. Minä pääsin jatkamaan matkaani niin kuin alunperin oli tarkoituskin.

Että hyvinhän se lopulta päättyi tämäkin ilta. Vähään aikaan en luota taksikuskeihin, en varsinkaan tunte mattomiin viikonloppukuskeihin. Pyrin aina soittamaan auton junasta, jos suinkin mahdollista. Olen uhannut tehdä senkin tempun, että jos konnari ei tule auttamaan, jatkan matkaa ilman lippua seuraavalle asemalle, ja ajan rautateiden laskuun taksilla kotiin. Pitääkin tarkistaa onko VR korvausvelvollinen. Mutta loppu hyvin kaikki hyvin. Toivottavasti ette joudu kokemaan tällaista. ■